

Srpony

PŘÍBĚH O MANIPULACI,
KTEROU MOŽNÁ SAMI ZAŽÍVÁTE.

Jakub

Stanjura

ROMÁN

HOST

JAKUB
STANJURA
SRPNY

JAKUB
STANJURA

BRNO 2023

Srpný

© Jakub Stanjura, 2023

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2023

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-1739-8 (PDF)

ISBN 978-80-275-1740-4 (ePUB)

ISBN 978-80-275-1741-1 (MobiPocket)

2006

Srpen číslo sedmáct

Téměř sedmnáct let poté, co Daniela ochutnala první hor-ko, se léto už poněkolkikáté obrátí proti ní.

Červené šaty ji svazují, mačkají z ní vzduch. Nekom-promisně, jako by žádný nepotřebovala, jako by s každým dalším rokem postupně ztrácela právo se v klidu nadech-nout. Oblečení, které s matkou nedávno pořídily, už je Daniele zase těsné. Látka najednou nedovoluje ani mili-metr těla navíc.

Přestože se na dort ještě před chvílí těšila, položí vid-ličku zpátky na stůl. Na zátylku ji cosi šimrá. Matka sedí opodál a Daniela tuší, že ji nenápadně sleduje. Znovu se pro kus příboru natáhne, ale nakonec ucukne zpátky. Rychle, trhavě, aby si jejího zaváhání nikdo nevšiml.

„Tak dobrou chuť,“ zahlaholí teta Klára, když na ta-lířek naloží poslední kousek dezertu. Ani ne o pár vteřin později už si zase sedá ke stolu blondatých hlav a zapo-slouchává se do historky, kterou zrovna vykládá Danielin otec. Daniele je jasné, že je to jen naoko. Že teta ve skuteč-nosti nebude otce vnímat, že se bude netrpělivě rozhlížet a vychávat, kdo jí dort pochválí jako první.

Stejně je to zvláštní druh zábavy, napadne Danielu. Proč by někdo chtěl slavit narozeniny takhle? S lidmi, kteří si nerozumějí. S lidmi, kteří rozhovory jen předstí-rají. Jsou tady, zavření na miniaturní zahradě, a musejí si povídat, i když nemají společná slova, která by k tomu použili.

Je třicet dva stupňů.

Dusno se vlétá do vlasů, rodina cinká nádobím. Sko-ro to vypadá, že sestřenice a bratrance, u nichž Danie-la sedí, soutěží v pantomimě. Mlčí, zatímco se zacpávají kakaovým korpusem a s plnými pusami posílají tetě po-hledem signály, že se jí dort povedl.

„Ty nebudeš, Dany?“ ozve se zpoza Danieliny židle. Matka má na očích sluneční brýle, i když je pod mrakem. Ještě dvě skleničky a půjdou domů, odhadne Daniela.

„Nemám na to v tomhle horku chuť.“

Každý rok jde o totéž. Přijít, pronést pár nacvičených vět, modlit se, ať co nejdřív jedou domů. Už několik let má Daniela stejnou roli, kterou si promyslí minimálně dva dny předem. V komunikaci s příbuznými manévruje slovy obezřetně a s maximálním soustředěním. Stačí jedno slůvko pronesené nesprávným tónem a hned trvá rozhovor déle, než by se člověku zamlouvalo. Bez strategie se žádná z oslav neobejde.

Daniela se rozhlédne po zahradě.

Chtěla by si číst.

Všechny odehnat pryč a schoulit se k nejbližšímu stromu s knihou v ruce.

Ne proto, že by měla rozečtené něco obzvlášť zajímavého, ale spíš proto, že je na čtení zvyklá. Text jí pomáhá uspořádat myšlenky ve chvílích, kdy srpen ztěžkne, ztvrdne. Ve chvílích jako teď.

Pozoruje dort před sebou. Představuje si, jak asi chutná. Mohla by si dát aspoň kousek, stejně jsou teď všichni zabraní do svých talířů a diskuzí. Nakonec se ale jen natáhne pro sklenici džusu a odvrátí od zákusku zrak.

V batohu, kousek od stolu, má schovaný román *Na Větrné hůrce*. Vzala si ho tajně, jako to dělá s každou knížkou, která patří matce. Považovala by to za výpůjčku, nebo za krádež, kdyby se o tom dověděla?

Daniela čte primárně to, co matka. V neděli — nejčastěji večer — ji vidá ve starém žlutém křesle. Přes ramena má přehozenou deku, za ušima zastrčený pramínek vlasů. Daniela tiše zkoumá obálku, v duchu si poznamenává název. Když pak matka knihu dočte, vytáhne ji Daniela z knihovny v obýváku a pustí se do ní. Jakmile je sama doma, sedá si do žlutého křesla, zastrkává si vlasy za uši

a napodobuje matčinu polohu. Snaží se odhadnout veškerou mimiku, kterou by matka u čtení měla. Schoulená v dece proniká do matčiny hlavy. Pátrá po tom, jaké to je být Jolanou.

Před *Větrnou hůrkou* četla Daniela román *Morčata*. Už si nepamatuje, kdo ho napsal, ale měl stejné příjmení jako jeden český herec, jehož jméno slýchala v televizi. Příběh byl krátký a nudný. Hlavní postava jí byla vyloženě nesympatická, a pokaždé když se Daniela na knížku chystala, začaly se jí mírně kroutit vnitřnosti. Poslední kapitolu už ani nedočetla. V noci se jí totiž zdálo, že ji po bytě honí obří morčata, a tak usoudila, že všechno má své meze. I chuť zjistit, co její matka čte.

Větrná hůrka jí ale docela baví.

Obzvlášť teď ke konci srpna. Obzvlášť v horkých dnech, kdy Daniela závidí kus deště úplně komukoliv — i literárním postavám. Ráda se s nimi ztrácí v bažinách, ráda sleduje vztah Catherine a Heathcliffa, vztah dvou lidí, kteří jsou nepřístupní, ale Daniele přesto něčím blízcí.

Ze zadu ji pohladí čísi ruka.

„Kde je Jana?“

Když se k otci otočí, všimne si, že jsou jeho oči — na rozdíl od těch matčiných — průhledné. Vidí, co se mu honí hlavou.

„Nevím. Teď tu byla.“

Nechce jí jít hledat. Dneska ne.

„Já ji viděla,“ ozve se sestřenice, která sedí vedle Daniely. „Pomáhala s tvou mámou v kuchyni, ale spadl jí tác se skleničkami, tak to tam teď uklízí.“

Otec nic neřekne a odejde zpátky ke stolu dospělých.

Vypadá to na bouřku.

Do nebe prosakují tmavší mraky a nenápadně pojdají ty světlé. Daniela vstane od stolu a vydá se k domku.

Zahrada je ztěžklá pylem a vzduch v ní visí nehybně, ospale.

Není to poprvé, co Jana na oslavě něco rozbila.

Nebo shodila.

Často o něco zakopne, něco zničí, vylije, zašpiní nebo rozsype. Vždycky to je omylem a vždycky u někoho na návštěvě. Zatímco doma je celkem obratná, u cizích hostitelů by ji nejradši celá rodina zabalila do bublinkové fólie.

Jednou si u babičky špatně oblékla kabát, zamotal se jí rukáv, a když mávla rukou, aby ho narovнала, rozbila vitrínu s dědovými medailemi. Matka zakřičela, zem pokryly kusy skla, z Janina předloktí začala vytékat tenká červená nit. Cestou domů se pak autem plazilo nepříjemné ticho. Vyčítavé, obviňující ticho.

Daniela zahne za roh a vidí, že dveře do domu jsou otevřené.

„Jani?“

„Tady,“ ozve se zevnitř. „Ale nechod sem, ať na nic nešlápneš.“

Daniela se protáhne mezerami mezi střepy, přeskočí pár hromádek a rozhlédne se kolem.

„Je tu někde další smeták?“

„Kašli na to. Já to zvládnu sama,“ odpoví Jana. Cop se jí rozvázal a napůl rozpletené prameny se teď houpou ve vzduchu. Jana nabírá titěrné vločky skla na lopatku. Ještě jí není ani šestnáct, ale zkušeností s úklidem má dvakrát víc než průměrný dospělý člověk, napadne Danielu.

„Proč ti nepomohla máma?“

„Šla to nějak opatrně říct tetě. Tyhle byly sváteční.“

Daniela se v kuchyni otočí k posvátné poličce, k níž se jako malé nesměly přibližovat. Je prázdná. Začne se hlasitě smát.

„Jsi v pohodě?“ prohlédne si ji Jana.

„Nerobila jsi je schválně, že ne? Za to, že nám je zakazovala používat.“

„Vidiš, to mě nenapadlo,“ ušklíbne se její sestra, „z toho by byla o dost lepší historka.“

Okolní zdi na ně civí, jako by si tenhle moment měly zapamatovat a později o něm tetě povědět. V kuchyni visí aroma vonných svíček a hutný pach vajíčkové pomazánky. Daniela zahlédne nachystané chlebičky a scvrkne se jí žaludek.

„Ukaž. Posbírám ten zbytek. Sama venku rozhodně sedět nebudu.“

Pak se obě vydají zpátky na zahradu a už z dálky vidí, jak tetě Kláře zrudla tvář. Nad bílými ubrusy se vznáší červený ovál, který příliš rychle mrká a má nehybné rty. Vedle něj svítí menší, ne tak sytý, a zběsile plive omluvná slova. Daniela zaslechne *mrzí mě to*, pak *zaplatím ti je* a nakonec *znáš ji, je nemožná*. Rozhodne se, že se k těm větám nebude přibližovat, a když se Jana vydá jejich směrem, mimoděk zastaví.

„Promiň, teto. Fakt je mi to líto,“ slyší Daniela a přimhouří oči. Na stůl vedle ní spadnou první kapky, sněhobílou látku začnou pokrývat vlhké tečky.

„To nevádí, zlato.“

Ale všichni vědí, že vadí. Že se mezi matkou a tetou něco hýbe, že si obě dospělé ženy přeměřují hranice, které si před lety samy vytyčily.

„Stejně už pojedeme domů,“ uzavře věc Danielina matka.

Udělá to však jen na povrchu, uvnitř pod kůží — její i Klárinou — se nikdy nic neuzavírá. Naopak. Každý pór jejich vztahu dychtí po nové hádce, slovní potyčce, nedorozumění, z něž by se najedl. Jejich sesterské buňky takhle žijí už čtyřicet dva let, od té doby, co se Jolana, mladší z obou sourozenců, narodila.

„Ještě nejezděte. Vždyť holky ani nedojedly dort.“

„Myslím, že to přežijou.“

„A proč jsem ho teda pekla?“

Tetiny rty už nejsou tak ochromené. Rozcvičují se. Připravují se.

„Už musíme jet.“

„Když jsem je kupovala, stály dva tisíce. Prodávaly se tenkrát v sadě. Dneska už se dají sehnat jenom po jedné a myslím, že dohromady budou stát tak kolem tří tisíc,“ řekne teta nakonec a vstane ze židle, aby se rozloučila. Jolana nasadí neutrální výraz.

Cestou k autu si Daniela rekapituluje celé odpoledne ve snaze odhadnout, kolik toho matka vypila. Odjezd se táhne. Nejdřív si Jana vzpomene, že si na zahradě nechala sluneční brýle, hned potom si matka uvědomí, že nemá kabelku. Otec jen tiše protočí oči.

„Tati?“ ozve se Daniela ze zadního sedadla po několika minutách čekání.

„Hm?“

„Proč sem pořád jezdíme?“

Otec si promne nos a ve zpětném zrcátku upře pohled někam za Danielem. Žádná odpověď nepřijde.

Za okny se táhnou černé cáry mraků. Každou chvíli se roztrhnou úplně a vylíjí ven. Daniela pozoruje polomrtvý keř na tetině předzahrádce a napadá ji, jak je možné, že někdo, kdo leští příbory a vystavuje svoje skleničky, kdo na zahradní oslavě používá bílé ubrusy a po večerech peče okázalé kakaové dezerty, že někdo takový má před domem uschlou rostlinu.

Na kapotu dopadají kapky s čím dál větší silou. Pak příběhne Jana se slunečními brýlemi v ruce. Už když nastupuje do auta, vidí Daniela, že má zarudlé rameno.

„Co se ti stalo?“ zeptá se sestry. Hlasitě, aby to slyšel i otec, důrazně, aby si tenhle moment sama do budoucna zapamatovala. Skvrna je drobná a připomíná Daniele barvu otlučeného jablka.

Jana mlčí, pokrčí rameny a Danielu najednou v puse řízne suchý jazyk.

„To vypadá, že tě něco štíplo,“ oduší otec a pohladí Janu po koleni.

Zpoza tmavých stromů se vynoří matka, rychlým krokem míří k nim. Otec nastartuje, zapne stěrače a Daniela si uvědomí, že ani déšť, po kterém celý den touží, jí dnes náruč nenabídne.

Dešťové kapky totiž celou cestu znějí jako slova.

Nejde je přehlušit. Bubnují na střechu auta, na Danielinu hlavu. Není v tom rozdíl.

Jako by na ni celá ta věta padala znovu a znovu v těžkých mokřých drobcích.

To
vypadá,
že
tě
něco
štíplo.

A matka během toho slovního deště ani jednou nepromluví.

Tmavě modrý sešit. Ořezaná tužka.

Dvě nejcennější věci na Danielině stole, dva nástroje k úniku.

Používá je nejraději večer. Rozsvítí lampičku, zatáhne záclony a ponoří se do vlastní hlavy jako do temné vody, od které nikdy neví, co čekat.

V sešitě má rozpracovaný příběh. Povídku? Novelu? Román? Netuší, kam ji zavede ani jestli se na papír vůbec vejde. Píše ho ručně, spontánně, bez pevně dané osnovy. Nejčastěji večer, nejčastěji, když Jana odejde do koupelny a Daniela má celý pokoj sama pro sebe.

Stačí, aby si Jana začala napouštět vanu, a Daniela už rychle mačká vypínač od světla na stropě. Pak se usadí do šera a probudí stolní lampu. Ta je nejužitečnější, ta je jenom její, svítí přímo nad sešitem, daleko od všech, kde nikdo nevidí, co se Daniele přelévá z hlavy na papír.

Dnes začíná barvami. Barvami, které se jí honí hlavou, které jí v hlavě svítí noc co noc. Vezme do ruky tužku, otevře sešit a píše:

Nejdřív krémová, pak růžová skoro do fialova jako... jako co? Zadívá se z okna, přemýšlí. Jako stmívající se nebe. Ne, to je moc prvoplánové. Jako... Vzpomíná na všechno růžové, co kdy viděla. Jako je barva pilulek, co se berou na malou, krátkodobou bolest.

To přirovnání se jí líbí. Pročítá si ho, uvažuje, jestli mezi *malou* a *krátkodobou* patří čárka. Nakonec ji tam nechá a píše dál. Z textu je cítit srpen, končící léto, není jí z toho dobře, ale psát musí. Občas u toho žvýká konec tužky.

Nikdy nepoužívá propisku. Propisky se nemusejí ořezávat a to Danielu nebaví — jaký smysl má psát něčím, co je i po několika večerech neopotřebované, co po Danieliných tvůrčích chvílkách zůstává skoro netknuté? Tužky jsou mnohem autentičtější a umějí Daniele podat pomocnou ruku: když se jim zlomí hrot, může přestat psát a na

chvíli si vydechnout. Jsou to krátké, vzácné pauzy, kdy se Daniela naklání nad odpadkový koš pod stolem, ořezává tužku a přemýšlí, kam příběh posunout dál.

„Co to máš?“

Jana zničehonic kouká Daniele přes rameno, mokré vlasy má zabalené do ručníku. To už je zpátky? Asi se vrátila z koupelny dřív a Daniela byla do psaní tak zabraná, že si toho nevšimla. Nenápadně zastíní stránku dlaní.

„Nic,“ odpoví a snaží se znít, jako by nešlo o nic důležitého.

„Ty si píšeš deník?“

„Ne.“

Daniele se zachvějí prsty, schová tužku, zavře sešit a vstane od stolu. Jana stojí s rukama v bok. Prohlíží si ji.

„Jen něco zkouším,“ dodá Daniela. „Takovou blbost.“

„Ukaž.“

Už neví, co dál říct. Jak je možné, že si Jana nevšimla? Vždycky je v koupelně minimálně dvacet minut, vždycky se vrací do pokoje hlasitě, vrže u toho dveřmi, zakopává o práh nebo si něco prozpěvuje.

Nechá sešit na stole. Kdyby ho před Janou začala schovávat, vzbudila by ještě větší zájem. Potřebuje její pozornost utlumit.

„Ještě to není hotové. Dám ti to přečíst pak.“

Jana povytáhne obočí, ale dál se neptá. Odebere se ke skříni, něco si z ní vezme a odejde zpátky do koupelny. Daniela si sedne na postel, v hlavě jí hučí, dech má podezřele rychlý. Dneska to bylo tak tak. Musí si dát větší pozor. Je jí jasné, že Jana do sešitu nahlédne, jakmile Daniela odejde z místnosti. Měla by ho někam schovat.

Hlavně teď, když ji čekají nejdůležitější pasáže. Hlavně teď, když se v příběhu dostala tam, kam by se nikdo z její rodiny neměl dobrovolně dívat.

Nebo by se do sešitu měli naopak podívat všichni?

Možná by ho měla Daniela okopírovat a rozvěsit stránky po bytě. Tak, aby je měla matka s otcem na očích. Cestou na záchod, cestou do postele. Možná by pak přestali uhýbat pohledem. Možná že kdyby to, o čem se doma nemluví, viselo vytištěné na lednici, pohnulo by to s jejich svědomím.

Možná.